

Бака Е. В.

*студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У сучасних демократичних та соціальних державах, важливим чинником забезпечення захисту системи прав людини та гарантій їх реалізації є адвокатура. Кожна цивілізована країна світу визнає право особи на захист і на отримання належної правової допомоги. Важливим аспектом в даному питанні є дотримання конфіденційності між адвокатом та клієнтом. Саме дослідження зарубіжного досвіду щодо проблеми дотримання адвокатської таємниці дало б можливість і доцільність використання такого досвіду в Україні.

Слід відмітити, що порушення адвокатської таємниці завдає шкоду не лише адвокатам та іншим зацікавленим сторонам процесу, але й державі та правосуддю в цілому, відповідно до міжнародних правових актів та судової практики ЄСПЛ.

Так, яскравим прикладом щодо гарантій адвокатської таємниці у випадках проведення посадовими особами правоохоронних органів обшуку в офісі адвоката є справа «Німітц проти Німеччини» [1] в офісі якого за скаргою заявника, адвоката за професією, був зроблений обшук. У скаргі Німітц стверджував, що було порушене право на повагу його житла й кореспонденції. Уряд Німеччини, заперечуючи проти скарги, стверджував, що ст. 8 Конвенції не надає захисту від обшуку в адвокатській конторі, і що Конвенція проводить чітку грань між особистим життям і житлом, з одного боку, і професійним і діловим життям і службовими приміщеннями – з іншої. Суд у своєму рішенні вказав на те, що не вважає за можливе або необхідне дати вичерпне визначення поняттю «особисте життя».

ЄСПЛ зазначив, що обшук в офісі адвоката є втручанням у «приватне життя», «житло» [2] і право на «повагу до листування», оскільки професійна і непрофесійна діяльність настільки переплітаються, що це досить важко розрізнати, між ким людина діє в той чи інший час (особливо у випадку «вільних» професій, наприклад юрист). Тому відповідно до ст. 8 чинної Конвенції про захист прав людини й основних свобод 1950 р, термін «приватне життя», поширюється і на професійну діяльність юриста [1].

У Австрії конфіденційність в досьє адвоката визначається органом адміністративної юрисдикції. До того ж, клієнт може у будь-який час відмінити режим конфіденційності, а у разі, якщо виник конфлікт інтересів, то така проблеми виключає можливість подальшої участі адвоката у справі [3, с. 103–104].

Однак, напевно чи запровадження в Україні принципу оцінки інформації, яка є предметом адвокатської таємниці, буде ефективним. У вітчизняних реаліях наявність суб'єктивного чинника майже завжди пов'язана з можливістю зловживань, тому це не захистить ні інтереси клієнтів, ні незалежність інституту адвокатури.

Розширений механізм звільнення клієнта від боргу збереження певної інформації в таємниці закріплено в чеському праві. Відповідно до закону «Про адвокатуру» в цій країні такі дії може виконувати не тільки клієнт, а й а після його смерті може зробити правонаступник такого клієнта. Хоча звільнення від зобов'язання зберігати таємницю не є безумовним, зобов'язання нерозголошення не припиняється, якщо клієнт або його наступник звільняються адвоката від такого обов'язку під тиском або у важких умовах ситуації [4, с. 150].

Адвокатська таємниця є персоналізованою, стосується конкретних осіб або юридичні особи. У випадку громадян – тільки вони як довірители мають право визначати правовий режим інформації, відомостей, зібраних у процесі надання їм допомоги. Тому смерть таких довіритель є юридичним фактом, який абсолютизує адвокатську таємницю, тобто після того таємницю не може бути розголошено з будь-якої причини.

На відміну від країн континентального права, законодавство держав англосаксонської правової системи демонструє більш ліберальний підхід до питання збереження адвокатської таємниці. Тут існує окреме поняття конфіденційної інформації в інтересах країни. До таких привілеїв належать таємниці, інша конфіденційна інформація, розголошення якої мало негативний вплив на нормальне функціонування органів державної влади [5, с. 32].

У законено в деяких країнах і привілей зберігати таємницю адвоката та клієнта. В той самий час практика показує, що можливість його обмеження трактується конкретно органами влади, зокрема податковими. Останні доводять, що, наприклад, зобов'язання адвокатів стосовно інформування держави про створення, використання клієнтами незаконних фінансових схем не означає розкриття змісту правової консультації, а є лише вимогою повідомити про певний юридичний факт, отже, адвокатська таємниця в цій ситуації не порушена.

У США дуже розвинена система надання послуг з юридичних питань. Тут є велика кількість адвокатів порівняно з іншими країнами світу. Багато спеціалістів в даній сфері наголошують на недолік законодавства США про адвокатуру, оскільки норми права дозволяють адвокатам розкривати адвокатську таємницю. Дослідники наголошують на порушення принципу презумпції невинуватості, адже виходить, по суті, що адвокат, а не суд має вирішувати, як кваліфікувати ті чи інші діяння своїх клієнтів. З урахуванням цього, виникає питання як бути у разі, коли захисник повідомляє

уповноваженим органам про те, що він підозрює свого клієнта у вчинення злочину, а по факту цього злочину не було, адже, це лише припущення адвоката. В таких відносинах адвоката та клієнта ні про які довірчі відносини йти не може. І тоді стає незрозумілим, в чому ж полягає роль адвоката у сфері захисту прав людини.

Таким чином, імплементація норм законодавства зарубіжних країн стосовно забезпечення адвокатської таємниці в законодавство України сприятиме вдосконаленню правового регулювання інституту адвокатської таємниці. Водночас порівняльне дослідження показали високий рівень нормативно-правових гарантій адвокатської діяльності в Україні, забезпечення привілею адвокат-клієнт порівняно з іншими країнами. Отже, наявні проблеми в цій сфері пов'язані не стільки з недоліками правового регулювання адвокатської діяльності, скільки зі специфікою правозастосування, механізмом виконання на практиці правових норм як адвокатами, так і представниками влади.

Список використаної літератури:

1. Рішення ЄСПЛ з прав людини від 19 вересня 2002 р. у справі «Тамосіус (Tamosius) проти Об'єднаного Королівства» № 62002/00 URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2002-VIII.pdf.

2. Рішення ЄСПЛ з справ людини від 19 жовтня 2010 р. у справі «Озпінар проти Туреччини» (Özpinar v. Turkey) № 20999/04 : URL: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-3308450-3696102&fileName=003-3308450-3696102.pdf>

3. Таварткиладзе Н. М. Этические основы деятельности адвоката защитника : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Одесская национальная юридическая академия. Одесса, 2003. 216 с.

4. Сучасні системи адвокатури / за ред. О. Д. Святоцького; Міжнародна юридична фірма «ЮРІНТЕР». Київ : Право України, 1993. 175 с.

5. Model Rules of Professional Conduct (adopted by the ABA House of Delegates in 1983. URL: http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents.html.

Науковий керівник: професор, доктор юридичних наук, в.о. завідувача кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» ***Баканова Нана Мезенівна***